

7. BLOMSTRINGSTID. AVVIKLING

1880-årene representerer høydepunktet i Carl Warmuth juniors karriere. 6. februar 1880 mottok han av kong Oscar II gullmedaljen Pro Litteris et artibus, som var delt ut siden 1860 for fremragende kunstnerisk innsats.

Fra 19. oktober 1881 kunne Warmuth smykke seg med tittelen Kongelig Hofmusikkhandler (det vil si tillatelse til å bruke kongevåpenet i annonser, på brevpapir, skilt, etiketter foruten levere varer til hoffet). Fra 1890 kunne han også bruke tittelen "den tyske Keiser og Konges Hofleverandør". I 1882 mottok han en sølvmedalje for en praktfullt utstyrt note komponert av Christian Cappelen i anledning kongen og dronningens sølvbryllup. Noten ble utgitt både for piano tohendig og firhendig; den tohendige i et førsteopplag i mai på 500, nytt opplag i desember på 100; av denne ble det solgt 398 eksemplarer før 1. januar 1915. Den firhendige fikk et førsteopplag på hele 1700 eksemplarer, og det ble solgt 1003 eksemplarer, et anselig tall.

Velstanden fortsatte med kongens "Prismedalje for udstillede strykeinstrumenter af eget Fabrikat" ved kunst- og industriutstillingen i Christiania 1883. I katalogen til denne utstillingen er Warmuth representert med fioliner, bratsjer, cello og salmodika. Strykeinstrumentene var det instrumentmaker Otto Lyngaas i forretningen som laget.

I *Nordisk Musik-Tidende* reklamerte han for sin instrumentfabrikk i perioden oktober 1883 til juni 1884. Det ser ut til at instrumentfabrikasjon ble et kortvarig fenomen, for vi hører ikke mer om det.

Warmuth junior ble i disse årene æresmedlem av flere utenlandske institusjoner.

Fyldigst fik dog den Anerkjendelse, hvormed Hr. Warmuth omfattes, sit Udtryk i den Fest, der afholdtes for ham Lørdag den 24. Oktober 1886 i Anledning hans 25 Aars Jubilæum [i Kirkegaten]. Komponist og Dirigent i Musikforeningen, Ivar [feil for Iver]

Holter holdt her Talen for Jubilaren, og Joh. Selmer meddelte, at Orkesterforeningen hadde valgt ham til Æresmedlem.

Nettopp denne utmerkelsen satte Warmuth særlig stor pris på. Han kvitterte med å gi penger til flere musikalske fond. Morgenbladet forteller at også de fattige ved denne anledning nøt godt av Warmuths generøsitet:

Hr. Hofmusikhandler Warmuth. Beboere af Byens Fattighus takker Dem for den venlige Overraskelse i Søndags og nedbeder Herrens Velsignelse over Dem og Familie.

Warmuth junior var nå en meget holden mann, formuen hadde nettopp rundet 50.000 kr; i 1894 hadde den økt til 105.000. Ifølge nekrologen over senior i 1892 hadde nå forretningen øket omfang og omsetning til det seksdobbelte av hva den var i starten.

Flere, bl.a. den kjente teatermann Rulle Rasmussen, forteller at Kirkegaten i 1870- og 80-årene var byens yndlingsgate med en lang rekke eksklusive forretninger – gullsmeder, bokhandlere, musikkhandlere. Hver jul ble selvsagt forretningene og gaten ekstra pyntet, og ved en anledning, i desember 1887, finner vi i Aftenposten:

Juletrafiken. Igaar Eftermiddag havde endel af Byens Kjøbmænd illumineret sine smukke Vindusstillinger, hvoriblandt særlig kan nævnes Hr. C. Warmuths smagfulle Arrangements. Der var selvfølgelig en Masse Mennesker ude igaar baade for at kjøbe og – vel hovedsagelig – for at se.

I løpet av de 65 år Carl Warmuths Musikforlag var i virksomhet utgav det altså 2.787 titler eller produksjoner. Det er 43 per år – i tillegg kom leiebiblioteket, konsertbyrået og den vanlige notehandelen i sin alminnelighet. Hvor mange arbeidet i forretningen og hvem var de?

Fra perioden 1885-1900 kjenner vi navnene på flere ansatte:

Handelsfullmektig Carl Sander (1857-1935) var født i Sondershausen, like ved Thalebra. Warmuth senior var hans gudfar. Han kom til Norge og Warmuth i 1873, og ble etter fire års læretid fullmektig i 1878. Etter å ha bodd hos Warmuth i Nedre Vollgate en stund, ble han gift med Thora og fikk fire barn. Sander virket også som organist i flere kirker: Brødremenigheten 1888-1902, i den tyske menighet til 1919, fra 1920 i Diakonissehusets kirke, og i mange år var han kasserer og sekretær i Norges

Organistforbund, æresmedlem i 1927. Dette året sluttet Sander i Norsk Musikforlag etter 53 års virke. Han var enormt kunnskapsrik, Rulle Rasmussen skrev:

Den alltid blide og hjelpsomme Carl Sander, alle musikeres og musikkinteresserte musikkvenners trøst og rådgiver, han kunde alt om musikk, kunde gi opplysninger om, jeg hadde nær sagt den minste ottendedels note. Et levende musikalsk leksikon!

Handelsfullmektig Joseph Andreas Johnsen f. 1837 på Voss.

John B. Johnsen (sønn av J. A. Johnsen).

Disponent Oluf By (f. 1854 i Trondheim), kom rundt 1880 til Warmuth, ble i 1900 etterfulgt av *Jon Embretsen* (f. 1866 i Solør).

Kontorfullmektig Haakon Schoubye (f. 1879 i Tønsberg).

Bokholder Lars Damsgaard (f. 1856 i Lillesand). Han hadde en liten bokhandel i Lillesand, men den gikk konkurs i 1880 etter et par års drift.

Ekspeditør Johan Christensen (f. 1839 i Sørum).

Instrumentmaker Otto Lyngaas (f. 1868 i Christiania), aktiv til rundt 1925. Fikk mange priser og utmerkelser for sine instrumenter.

Pianostemmer Jacob Thorvald Jacobsen (f. 1874 i Christiania).

Regningsbud Christoffer Skattum (f. 1843 i Christiania).

Dessuten vet vi at *gamle Warmuth* arbeidet i butikken i mange år etter at junior hadde overtatt roret.

Jeg kan tenke meg at Carl junior hadde 6-7 personer i forretningen samtidig. Og det var mer enn nok å gjøre for alle.

24. oktober 1893 feiret firmaet Carl Warmuth 50-års jubileum. Firmaets ledende posisjon var utvilsom, både når det gjelder forlagsdrift, leiebibliotek og som konsertbyrå. Han hadde en bekjentskapskrets innen musikkverdenen så stor at "den søger sin Lige i Skandinavien". Påstanden om at samtlige norske komponister var representert på Warmuths forlag skulle kunne holde.

Men så kom sjokkmeldingen fra Fredriksværn (Stavern) der junior og hustruen ferierte:

Dødsfald.

Fra Fredriksværn meldes, at Musikhandler Carl Warmuth i gaar Aftes er afgaaet ved Døden. Carl Warmuth forstod med Energi at gjøre sin Musikhandel og sit

Consertbureau kjendt og søgt i Musikkredse Europa rundt, og hans Forretnings Væxt fra den Tid, han traadte ind i Firmaet, 1861, er et Vidnesbyrd om en rastløs Virksomhed, kronet med Held. (Morgenbladet 20. juli 1895.)

Nekrologen fremhever og berømmer Carl juniors innsats fra han kom inn i firmaet i 1861 og frem til den lederposisjon Warmuths musikkhandel og konsertbyrå hadde i samtiden, en innsats som han fortjenstfullt fikk stor offentlig honnør og anerkjennelse for. I tillegg blir det også gitt et bilde av Carl junior som kunstner og som menneske:

Allikevel lagde denne Virksomhed ikke helt Beslag paa hans Arbeidskraft. Warmut kunde afsee Tid til at dyrke Musiken mer personlig, han var nemlig baade komponist og Exekutør, spillede baade Violin og Piano meget godt og opnaede som komponist Aerkjendelse. Hans lille indsmigrende lette Melodi *Vidste du, hvor Hjertet skjælver* røbede noget mer end den rutinerede Musikforstandige.

Det var tragisk for norsk musikkliv at Carl Warmuth junior døde allerede 1895, 19. juli, bare 51 år gammel. Årsaken var den den gang svært alminnelige sykdom tyfoidfieber eller nervefeber. Faktisk var sykdommen så vanlig i Christiania at den ble kalt "Christiania-feber".

Aftenposten beretter 25. juli at begravelsen fant sted under "sjelden stor Deltagelse". De fleste av landets musikere var møtt frem, også Johan Svendsen som var kommet ens ærend fra København. "Vor Bys populære og i vide Kredse kjendte og afholdte Musikven" skrev Aftenposten om ham. I forretningsstrøket flagget man på halv stang.

Enken Maria fungerte som leder av butikken en kort tid. Hun flyttet ifølge *Rotemansarkivet för Stockholm stad* til den svenske hovedstaden i 1905. Hun bodde på forskjellige adresser i Östermalmsområdet frem til 1925, da denne kilden stopper opp. Maria døde 15. juli 1929.

Firmaet ble drevet videre under ledelse av disponent Oluf By. I april 1897, to år etter Warmuth juniors død, inntraff en ny ulykke – Warmuth-gården brant. Brannen startet på loftet i en gammel kvinnes leilighet. Brannen ødela loftsetasjen og vannskadene gjorde hele bygningen ubrukelig. Nå får vi en interessant opplysning; Aftenposten opplyser at Warmuths notelager var forsikret for 200.000, det tilsvarer i 2015 den uhyre sum av over 19 millioner! Selv om vi modererer tallene, kan vi nå se at Warmuthenes forretningsførsel hadde vært meget dyktig.

Gullsmed David Andersen kjøpte branntomten og fikk oppført den bygningen som står i dag.

Marsj av Per Lindberg fra april 1898 med Warmuthfirmaets nye bolig vakkert tegnet.

Etter 36 år – fra 1861 til 1897 – i Kirkegaten 17 flyttet firmaet Carl Warmuth i april til Carl Johansgate 25, kaldt Tostrupgaarden. Et aldeles moderne bygg med både heis og elektrisitet, eid av en annen betydelig gullsmed, Jacob Tostrup. Konkurrenten Haakon Zapffe flyttet inn i lokalene i Kirkegaten 17. Men den ytre eleganse i Tostrupgården til tross, det gikk nedover med Warmuthenes livsverk.

Folkebladet nr. 7 1897. Privat eie.

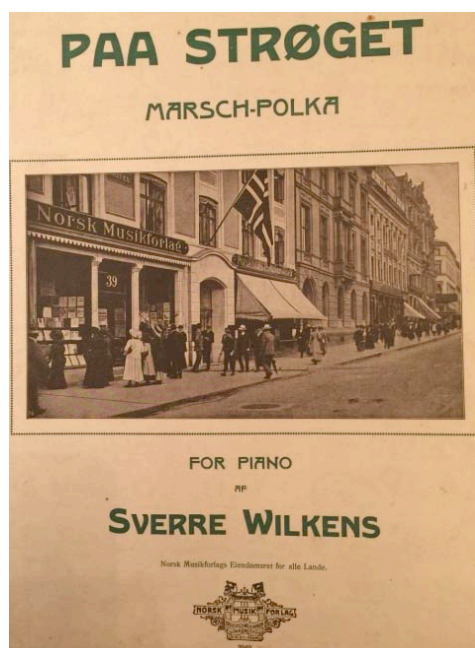
På høsten 1900 sluttet Oluf By og startet sin egen musikkforretning. Firma Warmuth ble da solgt til to advokater, Harald Koss og Jon August Embretsen. To år senere ble firma Warmuth solgt til overrettsakfører Herman Krag og "Forretningen fortsattes under uforandret Firma af den nye Indehaver Kr. Gr. Gundersen", firmaets bokholder. Navnet blir fra nå til 1903 Carl Warmuths Eftf. Direktør fra 1903 var Olaf Sørby med Sigurd Feiring som medeier.

I 1904 ble firmaet Carl Warmuth “overtaget af et nyt Aktieselskab med Kapital 50.000 Kr.”, stadig med Sørby som leder.

Så kommer meldingen i *Nordisk Boghandlertidende* 22. oktober 1908:

For nogle Dage siden er Warmuths og Brødrene Hals' Musikforlag i Kristiania blevene forenede og kjøbte i Fællesskap af Firmaerne Brødrene Hals og Wilhelm Hansen ... Indtil den 31. December 1908 føres begge de førstnævnte Forretninger uforandret. Fra den 1. januar 1909 vil Firmaets Navn rimeligvis blive *Norsk Musikforlag (Brødrene Hals – Warmuth – Wilhelm Hansen)*.

Wilhelm Hansen kjøpte Karl Johansgate 39, Hansens norske utgivelser ble sendt opp fra København, slik at “den overveiende del av den norske musikkultur [sic] ble samlet til et hele”.

Komposisjon av Sverre Wilkens utgitt 1910. Motivet er fotografi av det nyopprettede firma Norsk Musikforlag i Karl Johansgate 39. Privat eie.

En kan trygt si at den overveiende del av norsk musikk nå ble samlet. I Norsk Musikforlag inngår en rekke norske forlag: Edvard Winther, Lindorff, Herman Neupert, A. M. Hanche, Johan Behrens, og Petter Håkonsen med etterfølgeren Brødrene Hals, samt altså Carl Warmuth. For musikkhandelen i Norge begynte nå en helt ny epoke.

Mot avslutning på dette kapitlet tar jeg med denne hilsenen som Warmuths kollega Henrik Hennings i København skrev i autografboken:

Du er et kraftigt, rastløst virkende Hjul i det Maskineri, der uafbrudt virker i det godes, sandes og skjønnes Tjeneste. Du er en brav, trofast, opofrende Kollega, hvem jeg er stolt ved at kunne kalde Ven.

Da Carl Warmuth junior døde i 1895, sluknet den brennende interesse, det pågangsmot og veldige energi som hadde vært drivkraften i arbeidet med musikkhandelen. Det var han og han alene som hadde drevet videre det solide pionerarbeid faren hadde skapt. Han var “sjelen i det hele” som Rulle Rasmussen sa det. Carl junior må som faren Carl senior ha hatt personlighet som passet nettopp for dette. Utholdenhet, tålmodighet, hengivelse for oppgaven og en viss porsjon hensynsløshet. Han var den utadvendte, den livlige og sjarmerende som virket tiltrekkende på kundene. Han hadde arvet sin fars markedsøkonomiske sans, han var generøs og kunnskapsrik. Han var glad i musikk – ikke minst i norsk musikk, og han hadde en god musikalsk intuisjon. Carl var en god og nær venn for noen få og han kunne være en nokså kynisk forlegger når det passet slik. Det er, som vi har sett, ikke få komponister som ikke kunne fordra Carl Warmuth junior. Hvorfor? Fordi det kunne ta lang tid før han svarte, han hadde kritisert deres komposisjoner, og det hadde nok også vært uenigheter om honorar. Edmund Neupert som både var både sur og sjalu på Johan Svendsen, var nok litt bortskjemt fra sine store suksesser i Russland, Danmark og Amerika. Konkurrenten Karl Hals' misunnelse på Warmuths suksess er litt underlig, for firma Brødrene Hals mottok en rekke priser for sine instrumenter.

En gretten innsender i avisen kalte julevindusutstillingene til Warmuth “amerikanske”. Carl Warmuth visste opplagt at reklame selger. Han visste det bedre enn sine samtidige, for ingen andre firma, verken musikkfirma eller andre, reklamerte så mye og så ofte som Warmuth – fortrinnsvis i aviser og andre periodiske skrifter. Det var lange, forseggjorte tekster der hvert emne (noter, pianoer, orgler og leiebiblioteket) ofte fikk sine egne oppslag, og helsides annonser i utvalgte skrifter som Nordisk Billed-Announce-Album fra 1885 og *Norges Firmaer* fra 1891. Det var mange utradisjonelle, “amerikanske” idéer – han var smart og fantasifull, som Rulle Rasmussen uttrykte det. Reklameutgiftene må ha vært betydelige!

<p>Warmuths store Musik-Lager. Al brugelig Musik i de bedste og billigste Udgaver. Kataloger tilsendes.</p>	<p>Warmuths Musikhandel, Christiania.</p>	<p>Warmuths Instrument-Lager. Største Lager af Violiner, Fløiter, Guitarer etc. Messinginstrumenter, Korsetter, Althorn og Basuner fra de mest renommerte Fabriker.</p>
<p>Warmuths MUSIK-BIBLIOTHEK. Førdelestigst leier man Musik i mit Bibliothek — der ikke er anordnet paa fransk Maner. Billigste Leie. Indmeldelse naarsomhelst.</p>		<p>Warmuths PIANO- OG ORGELLAGER Bechsteinske Flygeler. Prisbillige og gode opretst. Pianoer fra renommerte Fabriker. Hus- og Skole-Orgeler, fra svenske, tyske, franske og amerikanske Fabriker.</p>
<p>Warmuths Musik-Bibliothek for Udenbysboende. Noder fra mit Bibliothek sendes hele Norge rundt. Udenbysboende erholder flere No. ad Gangen.</p>		<p>Warmuths Accordeon (Trækspil). Lager fra Udlandets største og billigste Fabriker. Mundharmonikas, afstemte, billige, gode. Handlende betydelig Rabat.</p>
<p>Warmuths Forlag af National-Musik. Største Udvalg for Piano, to- og fire- hændig, Violin, Fløite, Cello, Cornet og i forskjellige andre Arrangement.</p>		<p>Warmuths STRENGE-LAGER. Altid friske — nye — Varer fra aller- bedste tyske og italienske Fabriker. Handlende Rabat.</p>
<p>Warmuths Nodepapir-Lager. Bedste Sort Nodepapir i alle forekom- mende Formater. Warmuths, „Nordisk Musik-Tidende“ koster blot 3 Kr. pr. Aar.</p>		<p>Warmuths KUNST-HANDEL. Buster og Photographier af berømte inden- og udenlandske Kunstnere. Psalmodiconer med Tilbehør for Seminarierne.</p>

Helsides annonse i Nordisk Billed-Annonce-Album fra 1885. Privat eie.

Sitt flotte utseende og sin tiltrekningskraft tror jeg Carl Warmuth junior var klar over og brukte bevisst. Et ekstra smil her, en kompliment der, og kundene kom. Butikken var musikklivets sentrum i hovedstaden helt til innehaveren døde. Ingen kunne overta juniors plass.